

فصل‌نامه‌ی علمی زبان و ادبیات فارسی

دانشگاه آزاد اسلامی واحد فسا

س ۱۲، ش ۳ (پیاپی ۲۷)، پاییز ۱۴۰۰

صص: ۳۵-۵۴

شاپا: ۸۴۵۷-۲۲۵۱

روان‌شناسی عنصر رنگ در آثار داستانی فرشته ساری

فریده فتحی

دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی، واحد شهرکرد، دانشگاه آزاد اسلامی، شهرکرد، ایران

دکتر حسین خسروی (نویسنده‌ی مسئول)

دانشیار گروه زبان و ادبیات فارسی، واحد شهرکرد، دانشگاه آزاد اسلامی، شهرکرد، ایران

دکتر محمد حکیم آذر

دانشیار گروه زبان و ادبیات فارسی، واحد شهرکرد، دانشگاه آزاد اسلامی، شهرکرد، ایران

چکیده

رنگ پدیده‌ای است که با آفرینش انسان‌ها آغاز شده است. تصور دنیای بدون رنگ برای بشر عجیب به نظر می‌رسد. روان‌شناسان بر این باورند که از روی انتخاب و بسامد رنگ می‌توان گرایش‌های فکری، عاطفی، اجتماعی، سیاسی ... صاحب‌اثر را دریافت کرد. از طریق بسامد رنگ‌ها در آثار ادبی می‌توان تا حدودی به شخصیت درونی، احساسات، روحیات، و به نوعی جهان‌بینی شاعران یا نویسندگان پی برد. «فرشته ساری» از جمله کسانی است که به‌وفور، از عنصر رنگ در آثار داستانی خود بهره برده تا جایی که رمان‌هایش جشنواره‌ای از رنگ‌های مختلف است. این پژوهش بسامد رنگ‌ها را در شش رمان این نویسنده معاصر که تاکنون انجام نشده است را با روش کتابخانه‌ای توصیف و تحلیل کرده است. ابتدا فراوانی رنگ‌ها با ماجراها، عملکرد روانی شخصیت‌ها و محتوای هر رمان مقابله شده و پس از آن بالاترین بسامد رنگ در کل رمان‌ها استخراج و با گرایش‌ها، اندیشه‌ها و جهان‌بینی حاکم بر داستان‌ها مقایسه و تبیین شده است. نتایج نشان داد که استفاده از رنگ‌های خاص، با محتوای هر رمان هماهنگی روانی نزدیک دارد. در کل داستان‌ها نیز بالاترین بسامد رنگ سیاه است که با سرنوشت زنان در جوامع مردسالار و نمایش مشکلات، افسردگی، غم و اندوه آنان در این دوران‌ها هم‌خوانی کم‌وبیش روان‌شناسانه دارد.

واژگان کلیدی: فرشته ساری، رمان فارسی، زنان داستان‌نویس، روان‌شناسی رنگ

Email: Sheikhesanan@yahoo.com

h-khosravi2327@iauh-shahrekord.ac.ir

m-_hakimazar@iauh-shahrekord.ac.ir

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۰۱/۲۸

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۰۳/۲۵

۱- مقدمه

نمادها یکی از مباحث مهم در شناخت زبان و ادبیات فارسی بررسی جایگاه رنگ در آثار ادبی است. رنگ‌ها در جوامع مختلف معانی متفاوتی دارند به همین دلیل می‌توانند به عنوان عنصری مهم در تبیین متون ادبی کاربرد داشته باشند. در زمان‌های گذشته و در ادبیات قدیم رنگ‌ها تنوع کمتری داشتند و مردم رنگ‌های نزدیک به هم را یکسان می‌پنداشتند. «بسیاری از رنگ‌ها در زبان رایج مردم وجود دارد که در ادب مورد استفاده قرار نگرفته است اما شاعران پارسی زبان، همواره کوشیده‌اند که این محدودیت دایره رنگ‌ها را از رهگذر استعاره‌ها و تعبیرات خاصی که خلق کرده‌اند، جبران کنند» (۱۷، ص ۲۶۷).

رنگ‌ها بسته به محیط فرهنگی، جغرافیایی، تجربیات و خصوصیات روانی افراد به شکل‌های متفاوت در آثار ادبی ظاهر می‌شوند و شاعران و نویسندگان تحت تأثیر اندیشه، مسلک، روحیه و محیط طبیعی خود به رنگ‌های خاص تمایل داشته‌اند و یا از رنگ‌های دیگر متنفر بوده‌اند.

«بعضی شاعران رنگ‌های خاصی را بیشتر در صور خیال خویش به کار برده‌اند و از بعضی رنگ‌های دیگر غافل مانده‌اند، شاید ریشه‌های روانی در این کار وجود داشته باشد که بی‌شک چنین است زیرا هر کسی در زندگی و در دوره‌های مختلف آن، ممکن است از رنگ‌های خاصی لذت ببرد و یا نسبت به رنگی حساسیت داشته باشد» (همان، ص ۲۶۸).

جلوه رنگ در شعر و ادبیات غیرقابل انکار است. این تنها نقاش نیست که از رنگ برای نقش آفرینی بهره می‌برد، بلکه شاعر نیز برای ملموس کردن تصاویر شاعرانه و توضیح مفاهیم بیان نشدنی از رنگ‌ها استفاده می‌کند.

سهراب سپهری به دلیل اهمیت رنگ در اثرش نام «مرگ رنگ‌ها» را انتخاب کرده است. نظامی در هفت‌پیکر اساس کار را بر بازی با رنگ‌ها و ارتباط با سرزمین‌ها و جغرافیای خاص هر کشور قرار داده است. در ورای انتخاب رنگ‌ها حقیقتی است که به زبان شعر بیان شده است. گاهی رنگ‌ها زبان گویا می‌شوند تا چندین مفهوم را به خواننده برسانند. بدین ترتیب طرح سخن به شیوه‌ای نمادین و یا به کارگیری از تمثیل‌های ادبی، کوششی در راستای زیندگی و آرایش متن محسوب می‌شود که هم باعث جذابیت و هم ارتباط بیشتر خواننده با سخن می‌شود. گاهی متون ادبی مانند نقاشی رنگ‌هاست که با تحلیل آن‌ها می‌توانیم به افکار و عواطف گوینده و همچنین درون مایه‌اش دست یابیم. هر اثر ادبی بیانگر نحوه‌ی اندیشه‌ی صاحب اثر و جهان بینی اوست. این اثر از عمق احساسات و عواطف نویسنده برخاسته و شخصیت و روحیات وی را در بر خواهد داشت.

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نوع کیفی بوده و روش تحقیق آن توصیفی-تحلیلی است. شیوه گردآوری مطالب با روش کتابخانه‌ای و میدانی انجام شده است. روش کار به این صورت بود که ابتدا شش رمان بلند و کوتاه نویسنده معاصر فرشته ساری از نظر بسامد رنگ به دقت بررسی و فراوانی رنگ‌ها در هر اثر به تفکیک هر کتاب استخراج شد. مقابله بسامد رنگ‌ها با محتوا و عملکرد روانی شخصیت‌های هر رمان قدم بعدی تحقیق بود. پس از آن تناسب کارکرد هر رنگ (سیاه، سفید، قرمز، زرد، آبی و سبز) با ماجراهای هر رمان بررسی شد. اطلاعات آماری آنالیز و جداول و نمودارهای هر رنگ با نرم افزار SPSS ورژن ۲۱ و EXCEL ۲۰۰۷ رسم شد. در انتهای پژوهش بالاترین بسامد رنگ در کل رمان‌ها مشخص و با گرایش‌ها، تفکرات و جهان‌بینی حاکم بر داستان‌ها مقایسه گردید و جدول و نمودار کل آثار ترسیم و نتیجه‌گیری شد. در این تحقیق رنگ‌های سیاه و مشکی، قرمز و سرخ، سفید و سپید یکسان در نظر گرفته شد. در مورد سایر رنگ‌ها نیز فقط در جمع محاسبه شد.

پیشینه تحقیق

تحقیقات انجام شده در مورد کارکرد رنگ در آثار ادبی طی سال‌های گذشته رو به افزایش بوده است. اما این‌گونه مطالعات بین رشته‌ای سابقه‌ی کمی دارد. پژوهش‌های انجام شده در کشور ما در مورد عنصر رنگ بسیار اندک بوده است ولی این موضوع به تازگی در ادبیات فارسی رونق فراوان پیدا کرده است. متأسفانه تا کنون بررسی‌های انجام شده در حوزه نظم بوده و در مورد متون نثر ادبی هیچ تحقیقی انجام نگرفته است. در مورد شعر شاعران و ارتباط آن با رنگ‌ها چندین مقاله نوشته شده است که می‌توانیم از «روان‌شناسی رنگ در اشعار سهراب سپهری» نوشته‌ی سید علی قاسم‌زاده و همکاران را که در فصل‌نامه پژوهش‌های ادبی شماره ۲، سال ۱۳۸۲ به چاپ رسیده است نام ببریم. همچنین کارکرد رنگ در شاهنامه فردوسی «نوشته‌ی کاووس حسن-لی و لیلا احمدیان چاپ شده در مجله ادب پژوهی شماره دوم، تابستان ۱۳۸۶، مقاله‌ی «کارکرد عنصر رنگ در مثنوی مولوی» نوشته‌ی شبنم فاتحی و علی قهرمانی چاپ شده فصلنامه بهارستان سخن سال چهاردهم ۱۳۹۶، مقاله‌ی «کاربرد روان‌شناسی رنگ ماکس لوشر در نقد و تحلیل شعر فروغ فرخزاد» نوشته‌ی مهیار علوی مقدم و سوسن پور شهرام منتشر شده در مجله‌ی پژوهش‌های زبان و ادبیات فارسی دانشگاه اصفهان، شماره ۲، ۱۳۸۹، مقاله‌ی «بررسی نماد رنگ در آثار سعدی» از کامران پاشایی فخری، چاپ شده در فصلنامه بهار ادب، شماره سوم، «بررسی و تحلیل عنصر رنگ در شعر معاصر» و پایان‌نامه «بررسی جلوه‌های تجسمی در مثنوی معنوی» از مرضیه انتظاری از جمله پایان‌نامه‌های نگارش شده در مورد ارتباط شعر

شاعران با کارکردهای مختلف رنگ بوده است. مقاله‌ی حاضر به تبیین موضوع رنگ آثار داستانی فرشته ساری با نگرش و رویکردی کم و بیش روان‌شناسانه پرداخته است.

مبانی نظری تحقیق

آگاهی از معانی و مفاهیم حقیقی رنگ و تأثیر آن در روح و روان آدمی، روان‌شناسان را بر آن داشته است که با دقت در چگونگی گزینش و کاربرد رنگ‌ها توسط افراد به بررسی جنبه‌های پنهان شخصیتی آنان بپردازند. ماکس لوشر استاد روان‌شناس برای اولین بار در سال ۱۹۴۰ ثابت کرد که رنگ‌ها نه تنها پیام و احساسات و عواطف را انتقال می‌دهند و با شخصیت افراد ارتباط دارند بلکه دارای انرژی درمانی نیز هستند. طبق تحقیق و آزمایش او افراد بر اساس وضعیت روحی و عواطف و افکار ویژه خود از رنگ‌ها استفاده می‌کنند و رنگ‌ها نیز در شخصیت روانی آن‌ها اثر مستقیم دارند (۲۳، ص ۴۵).

البته کارکرد روانی رنگ و بررسی روان‌شناسانه‌ی آن، کار چندان ساده‌ای نیست زیرا پیچیدگی روح انسان‌ها، تأثیرگذاری‌های متفاوت ایجاد می‌کند. «چینی‌ها رنگ آبی را نماد فناپذیری، انگلیسی‌ها رنگ بدخلقی و افسردگی و یونانیان آن را نمادی از ظلمت می‌دانند. در استرالیا صمیمیت و وفاداری، در برزیل آسایش و خونسردی، در فرانسه و ایتالیا تداعی کننده‌ی ترس، در پرتغال حسادت و در سوئیس نماد خشم و طغیان است» (۱۸، ص ۱۰۳). «رنگ‌ها در جوامع مختلف معنایی متفاوت و گاه متضاد دارند و این امر بر غنای ادبیات ملت‌ها می‌افزاید. برای ژاپنی‌ها رنگ سیاه یادآور بهشت و در بعضی قبایل موزامبیک، رنگ خوشی و شادی است» (۶، ص ۱۳۶).

رنگ در ادبیات

عنصر رنگ در ادبیات نیز تأثیر زیادی داشته است. دقت در عنصر رنگ و شیوه‌های کاربرد آن می‌تواند پنجره‌ی تازه‌ای را برای شناخت و فهم بیشتر ادبیات باز نماید. شاید بتوان قوی‌ترین و نمادی‌ترین کاربرد رنگ در ادبیات فارسی را هفت‌گنبد نظامی دانست که در آن هفت سیاره با هفت‌روز هفته و هفت‌رنگ مقارن شده است.

از بین شاعران دیگر، شاهنامه فردوسی بالاترین بسامد رنگ سیاه را دارد (۸، ص ۱۴۶) و همچنین در مجموعه اشعار نیما سیاه بالاترین مورد است (۵، ص ۴۹). حافظ نیز از شاعرانی است که به رنگ تیره علاقه داشته است. سهراب سپهری نیز در اولین مجموعه‌های شعرش بیشتر از رنگ‌های تیره استفاده کرده است اما رفته‌رفته در آخرین آثارش رنگ‌های اصلی و روشن را به کار برده است. رنگ‌های زرد و سرخ از رنگ‌های پرکاربرد در غزلیات مولوی است. بسامد رنگ‌های سرخ و سبز در غزل‌های عطار نیشابوری بالاست و در مثنوی‌هایش نیز رنگ سیاه پرکاربردترین رنگ است. همچنین رنگ سرخ در اشعار شفیعی کدکنی

پرتکرار است.

مفاهیم متفاوت رنگ‌ها

رنگ به عنوان یکی از عناصر برجسته‌ی حاضر در طبیعت، در عرصه‌های مختلف زندگی انسان تأثیر داشته و گستره‌ی روح، ذهن، جسم و طبیعت آدمی را در بر گرفته است. همه‌ی علوم از جمله فلسفه، دین، علوم طبیعی روان‌شناسی، ادبیات و هنر هر کدام به شکلی از رنگ‌ها بهره برده‌اند.

زمینه‌ی نمادین رنگ‌ها به محیط جغرافیایی و فرهنگی انسان‌ها بستگی دارد لذا هر رنگی در محیطی خاص، ممکن است یادآور موضوعی باشد و بر قومی ممکن است به مناسبت اوضاع اقلیمی خود رنگی را دوست داشته و یا از رنگی نفرت داشته باشد.

هر انسانی از محیط طبیعی خویش متأثر است و بسته به روحیه یا مسلک و اندیشه خویش به رنگی خاص تمایل نشان می‌دهد و یا از آن بیزار است انعکاس این تمایل یا تنفر همواره در تمام عرصه‌های اعمال و گفتار و نوشتار او جلوه می‌نماید.

شفیعی کدکنی در کتاب صورخیال در شعر فارسی با انتقاد از کاربرد بی هدف و کورکورانه رنگ‌ها می‌نویسد: «بعضی شاعران به مسأله رنگ حساسیت بیشتری داشته‌اند اما بعضی دیگر نوعی کوررنگی دارند، یعنی جز چند رنگ سیاه و سفید و سبز را نمی‌بینند و از همین چند رنگ هم که احساس می‌کنند، به هنگام ارائه تصویر و در صورخیال استفاده لازم را نمی‌برند و یا اگر نام رنگ‌ها را هم می‌برند، مثل این است که رنگ‌ها در زبان ایشان معنی اصلی و روشنی ندارد و کلمات مربوط به رنگ در شعر ایشان، کلماتی ناتوان و ضعیف است که فقط برای پر کردن وزن می‌آید» (۱۷، ص ۲۷۶).

۲- بحث و بررسی

تحلیل رنگ سیاه

«سیاه تیره‌ترین رنگ است و در واقع خود را نهی می‌کند. سیاه نمایانگر مرز مطلق است که در فراسوی آن زندگی متوقف می‌گردد و بیان‌کننده‌ی فکر پوچی و نابودی است. سیاه به معنای نه بوده و نقطه مقابل آن بله رنگ سفید است. سفید به صحنه‌ی خالی می‌ماند که داستان را باید روی آن نوشت، ولی سیاه نقطه پایانی است که در فراسوی آن هیچ چیز وجود ندارد» (۲۳، ص ۹).

رنگ سیاه رنگ شب و عزا و ماتم است و به جادو و شیطان منتسب می‌شود. ظاهر وزین آن را بین هنرمندان و سیاست‌گزاران محبوب کرده است. غالباً افرادی این رنگ را بر تن می‌کنند که جامعه را مردود شمرده و با معیارهای آن سر ستیز دارند.

گاهی از این رنگ به عنوان نمادی برای بد بودن استفاده شده است. «در باور گذشتگان به ویژه در اساطیر ایرانی رنگ سیاه در مقابل رنگ سپید، معمولاً نشانه و نماد اهریمن و نیروهای اهریمنی است. رمز دروغ، شر و پلیدی است. در اسطوره آفرینش، اهورامزدا در جهان روشن برین و اهریمن در جهان تاریک زیرین قرار دارد» (۴، ص ۱۰). در عرفان رنگ تیره و سیاه، رنگی مورد ستایش است. «این رنگ که رنگ شب است نشان کتمان و رازداری است و سالکی که خرقه سیاه می پوشد باید اسرار خویشنی خویش را مخفی بدارد» (۲۱، ص ۶۸).

مرحله هفتم از هفت شهر عشق، توحید است که رنگ آن را سیاه دانسته‌اند. در قرآن مجید دل مشرکان و روی آنان، همانند منافقان سیاه است. (زخرف/ ۱۷، نمل/ ۵۸، آل عمران/ ۱۰۶، یونس/ ۱۲۷) (۱).

در احادیث اسلامی پوشیدن رنگ سیاه مکروه است. در رمان‌های فرشته ساری این رنگ بسامد بالایی دارد و در رمان‌های آرامگاه عاشقان، عطر رازیانه، پری‌سا و میترا بیشترین بسامد را به خود اختصاص داده است. آرامگاه عاشقان داستان یک گورستان است. اموات از طریق خواب با یکدیگر ارتباط برقرار کرده و خاطرات و درد و دل‌هایشان را برای یکدیگر بازگو می‌کنند. انتخاب رنگ سیاه با محتوای کتاب که رنگ عزاء، ماتم و نفی زندگیست تناسب روانی کامل دارد. کشمکش‌های روحی، اضطراب و نگرانی‌های شخصیت‌های زن رمان با کاربرد بهینه رنگ مشکی و سیاه انعکاس خوبی در رمان پیدا کرده است.

«پاره ابر سیاهی با شتاب از فراز قبرها می‌گذشت. یزدان بر نیمکت باغچه نشست و به تکه ابرسیاهی که بالای آرامگاه خاندان مستوفی آویخته بود نگاه کرد» (۹، ص ۱۴). و در جای دیگری از این کتاب می‌گوید: «راننده منتظر می‌ماند تا زنی یکدست سیاهپوش، آخر سیاه رنگ دلخواه خانم شیک‌ها است، پیاده شود» (همان، ص ۱۷). «یزدان پرسید بچه‌اش بور است یا مشکی؟ گفتم بیشتر به بور می‌رود. اما تخم چشم‌هایش سیاه است، سیاه سیاه سیاه» (همان، ص ۴۴).

در بعضی قسمت‌های رمان از تقابل رنگ سیاه و سفید مناظر زیبایی را توصیف کرده است. «آن غروب هم صورت سفید ماه کامل، سیاه شد، درست بر فراز نیمکتی که چتر سترن‌های آتشین بر آن باز شده بود. گفتم: مامانی پاشواز اینجا بریم. من از اون رنگ سیاه می‌ترسم. یه وقت می‌افته روسرمون. گفتم: اون سنگ نیست، ماه است که پشت ابر سیاهی قایم شده است» (همان، ص ۵۸).

«کت و دامن مشکی می‌پوشید و دستکش‌های تور سیاهش قالب دست‌های کوچکش

بود که سپیدی آن‌ها روزنه‌های تور سیاه را پر کرده بود» (همان، ص ۷۵).
در قسمت‌هایی از این کتاب سیاهی با تاریکی و ظلمت و تنهایی عجین شده است:
«در ساحل سیاه، نشسته بود و داشت با انگشت‌هایش روی ماسه‌ها می‌نوشت. پرسیدم:
چه کار می‌کنی؟ گفت:

می‌بینی که، برای تمام بچه‌های به دنیا نیامده اسم انتخاب می‌کنم، اما این امواج سیاه نمی‌گذارند اسمی بر ساحل بماند. همه اسم‌ها را به ظلمت آب می‌برند» (همان، ص ۱۴۹).
این رمان با انتخاب رنگ سیاه، افسردگی، انزوا و رسیدن به پایان زندگی یا مرگ انسان‌ها را که در فراسوی آن هیچ چیزی وجود ندارد به خوبی ترسیم کرده است.
در رمان عطر رازیانه: «نرگس می‌خواست از عطاری سه مثقال رنگ سیاه بخرد. روز بعد ختم راضیه بود. مادر لباس سیاه نداشت و می‌خواست پیراهن گلدارش را سیاه کند» (۱۲، ص ۲۵).

«مادر با ترشروی پاکت رنگ سیاه را از نرگس گرفت و در آب جوش رنگ ریخت. با انبر پیراهن‌های خودش و نرگس را در سیاه آبه زیر و رو می‌کرد. اکرم روی پله اول حیاط یحیا را در بغل نشانده و رنگ سیاه را نشان می‌داد» (همان، ص ۴۰).

تصویرآفرینی با رنگ‌های سیاه و سفید در قسمت‌هایی از این رمان دیده شده است.
«تکه‌های ریز و درشت برف، پشت پنجره، در باد، موزون می‌چرخیدند. بچه گفت: سفید و سیاه را دقت کنید و بخوانید و سفید و گرد را بکشید و سیاه را نکشید» (همان، ص ۲۳۰).
عطر رازیانه سرنوشت تلخ و شوم زنانی است که در جامعه مردسالار زندگی خود را با غم و اندوه سپری می‌کنند.

در رمان میترا نیز رنگ غالب سیاه است. این کتاب داستان سرنشینان یک هواپیماست که به سبب نقص فنی ناچار به فرود در یک بیابان می‌شوند و تا رسیدن گروه نجات ناچار از قصه‌گویی و ریختن هیزم بر آتش، می‌شوند بلکه راهنمایی برای یافتن‌شان در بیابان باشند. در انتهای داستان شخصیت زن رمان «میترا» برای نجات بقیه پای بر آتش می‌نهد تا شعله افزون‌تر شده و گروه نجات آن‌ها را پیدا کنند.

«اعضای خانواده در نور آتش به هم نگاه می‌کنند، پیرامونشان سیاه است. اگر در روز روشن، وقتی که سیاه‌ها از همیشه کوتاه‌تر و آفتاب از همیشه روشن‌تر است، خورشید در سیاهی فرو برود و یکباره ناپدید شود، سپس دیو تاریکی بی‌تعارف به جنگ آمده است» (۱۴، ص ۴۰).

تقابل نور و روشنایی با سیاهی و تاریکی موجب ایجاد تشبیهی زیبا و متناسب با محتوای کتاب کرده است.

«در صورتی که آتش روشن باشد و شعله آن در همین حد معین، هواپیما به این سو پرواز می‌کند. در غیر اینصورت گروه نجات جز سیاهی سفت کویر چیزی نمی‌بینند و هواپیما آنقدر در سیاهی پرواز می‌کند تا سوخت آن کم شود و مرگ حتمی خواهد بود» (همان، ص ۹۶).

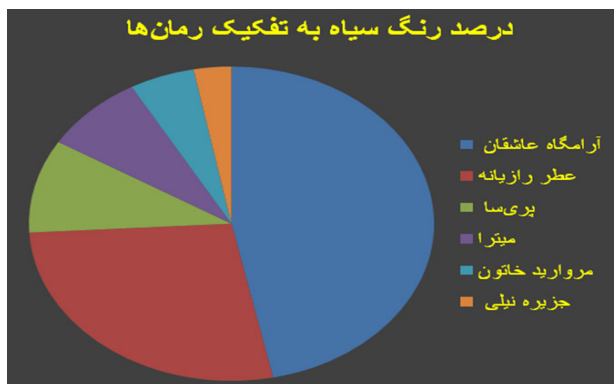
در این رمان نیز میترا با قربانی کردن خود، ایثار، مرگ انتخابی، نابودی و نفی زندگانی، رنگ سیاهی را بازتاب نموده است.

ساری در پری‌سا می‌گوید: «خودکار بیک مشکی را می‌گذارم تو لیوان جامدادی. سعی می‌کنم بدون جلب توجهش ورق‌های سیاه شده را بر بزنم و بگذارم زیر آرنجم. ورق‌های سفید و سیاه شده در هم روی میز پراکنده است» (ص ۳۹-۳۸).

در نهایت ساری با بیان رنج‌ها، آشفتگی‌های روحی و ایثارگری زنان در رمان‌ها و با انتخاب واژه‌ها و رنگ‌های مناسب، زیبایی و عمق بیشتری به داستان‌هایش می‌دهد. او درد زنان را می‌بیند و با آنان همدلی و همدردی می‌کند.

کارکرد رنگ سیاه در رمان‌ها

نام رمان	آرامگاه عاشقان	عطر رازیانه	پری‌سا	میترا	مروارید خاتون	جزیره نیلی	جمع
کاربرد رنگ	۶۳	۳۷	۱۳	۱۱	۷	۴	۱۳۵
فراوانی	۴۶/۷	۲۷/۴	۹/۶	۸/۱	۵/۲	۲	۱۰۰
درصد							



رنگ سفید

سفید از نوع رنگ‌های آرام‌بخش می‌باشد و بیانگر پاکی و معنویت است. این رنگ فضایی

را ایجاد می‌کند که در آن جزئیات را فراموش کرده و در آرامش و بدون اغتشاش فکری، به آنچه مدّ نظر است فکر کنیم و تصمیم بگیریم و مسیر حقیقی خود را برگزینیم. بنابراین در تحلیل رنگ سپید گفته شده که سپیدی بیانگر معصومیت غیر قابل لمس و درک ناشدنی و بیانگر کمال متعالی، پاکی و قدوسیت بی‌آلایش، دوری از گناهان و آلودگی‌هاست.

«رنگ سفید خاصیتی مثبت و تهییج‌کننده، نورانی، فضا‌دار، ظریف و لطیف دارد. این رنگ مظهر خلوص، عفت، پارسایی، عصمت، بی‌گناهی، حقیقت و مهم‌تر از همه صلح و پایان جنگ است» (۱۹، ص ۴۲).

در برخی کشورها از جمله هند، یونان، چین و روم باستان لباس سفید را نماد عزا و سوگواری می‌دانند. در مصر نشان شادی و در میان هندیان بیانگر شعور ناب، حرکت به بالا و نور است» (۲۲، ص ۱۷۲-۱۷۱).

رنگ سفید در میان اهل عرفان جنبه نمادین دارد و نشان‌دهنده‌ی آن است که پوشنده خرقه سفید دلی پاک و روشن و به دور از آلودگی و کینه دارد (۲۱، ص ۶۷).

در قرآن کریم یازده بار از رنگ سپید نام برده شده است (۲، ص ۲۱) که از جمله سپیدی چشم حوریان بهشتی در برابر سیاهی آن برای توصیف زیبایی حوریان آورده شده است (صافات/ ۴۸ و ۴۹، واقعه/ ۲۳) و همچنین سپیدی چشم یعقوب نبی در فراق دوری یوسف (یوسف/ ۸۴) و ید بیضا حضرت موسی (شعرا/ ۲۲، نمل/ ۱۲ و قصص/ ۲۲) نیز موارد استفاده از رنگ سفید در قرآن است.

سفید مجموعه رنگ‌هاست و قرآن هم اولین اشعه‌های ارسالی از طرف خورشید را سفید دانسته است. سفید رنگی است ملیح و براق و چون تمام اشعه‌ها را رد می‌کند علامت پاکی ظاهر و باطن است (۷، ص ۴۱).

در بین رمان‌های ساری عطر رازیانه بیشترین بسامد این رنگ را دارد. عطر رازیانه سرنوشت زنان یک خانواده و جامعه مردسالار را نشان می‌دهد که دختران مجبور می‌شوند به ازدواج‌هایی اجباری و بنا به انتخاب پدر تن دهند. دختر اول خانواده پس از آمدن خواستگار برای دختر دومی بنا به تصمیم پدرش ناچار به ازدواج با پیرمردی آبله‌رو و همسرمرده می‌شود. او سر سفره عقد از این ازدواج فرار کرده و ترک شهر و دیار خود می‌کند. دختر دوم تسلیم سرنوشت می‌شود و دختر سوم از ناآگاهی پدر استفاده کرده، ادامه تحصیل داده و وارد دانشگاه می‌شود. هر سه این خواهران دچار زندگی‌های پرتلاطم و پرفراز و نشیب می‌شوند ولی در آخر همه به گناهان خود در طول زندگی اعتراف می‌کنند. آنان آلودگی‌ها و کینه‌ها را فراموش کرده تصاویر ناامیدکننده را از خود دور می‌کنند و پس از سال‌های دوری و جدایی از همدیگر به وصال یکدیگر رسیده و در آرامش و بدون اغتشاش

فکری به سوی پاکی‌ها قدم بر می‌دارند.

«ژاکت سفیدش را طی برزخ تابستان و بهت مهرماه، بافته بود. گلیمش را هر شب زیر بوتۀ پرپشت یاس می‌انداخت و همیشه روی رختخواب و گلیمش گل‌های سفید و لیمویی یاس ریخته بود. اگر آن روزها این ژاکت را نبافته بود و حرف‌های خود را به دانه‌های سفید آن نگفته بود، نمی‌توانست تجسم کند که چگونه آن روزها از او می‌گذشت. مگر دل سپید دانه‌های بافتنی، فریاد او را زنجیردار به یکدیگر می‌سپردند» (۷۹-۷۸).

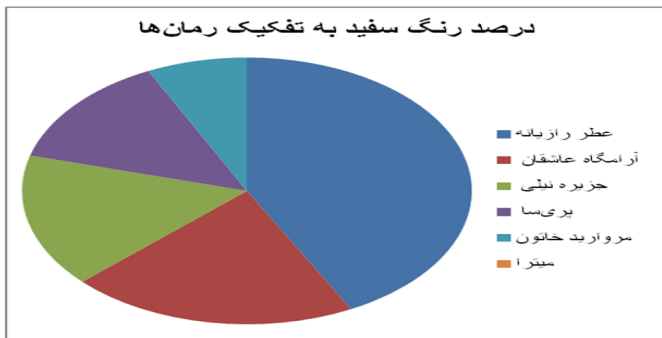
در قسمت‌هایی هم برای توصیف زیبایی‌های طبیعت از آن بهره برده است. «پردۀ سفید پذیرایی را تا به آخر کنار زد. کوه‌ها یکدست سپید پوش بودند. برف متلونی می‌بارید» (همان، ص ۱۵۳).

در تقابل با رنگ سیاه نیز در صفحاتی آمده است: «بنفشه گفت: بیا این نت را بخوان و دفترچه نت سفیدی را روی میز تحریر گذاشت. تکه‌های ریز و درشت برف، پشت پنجره، در باد، موزون می‌چرخیدند. بچه گفت: سفید و سیاه را دقت کنید و بخوانید و سفید و گرد بکشید و سیاه را نکشید. و هر چه را که گفته بود روی سطر چهارم دفترچه نوشت و سیاه را با یک خط و سفید را با دو خط در یک نیم‌دایره رسم کرد».

کارکرد رنگ سفید در رمان‌ها

نام رمان / کاربرد رنگ	آرامگاه عاشقان	عطر رازیانه	پریسا	میترا	مروارید خاتون	جزیره نیلی	جمع
فراوانی	۴۷	۲۳	۱۸	۱۵	۸	۰	۱۱۱
درصد	۴۲/۳	۲۰/۷	۱۶/۲	۱۳/۵	۷/۲	۰	۱۰۰

درصد رنگ سفید به تفکیک رمان‌ها



رنگ قرمز

این رنگ گذشته از نور خورشید و شعله‌ور شدن آتش و حرارت است و به مجموعه رنگ‌های گرم وابستگی دارد. قرمز یعنی قدرت، زندگی و حرکت است. عشق سوزان، جوانی، سرزندگی و رنگ خون و شهادت نیز در این رنگ مشخص می‌شود.

قرمز آرزوی شدید برای تمام چیزهایی است که شدت زندگی و کمال تجربه را در پوشش خود دارند. قرمز یعنی محرک، اراده برای پیروزی و تمام شکل‌های شور زندگی و قدرت، از تمایلات جنسی گرفته تا تحول انقلابی (۲۳، ص ۸۷-۸۶). این رنگ ۲ بار در قرآن آمده است (فاطر/ ۲۷ و الرحمن / ۲۷) (۱). در ایران قدیم بر سر عروس روسری و پارچه‌های قرمز می‌گذاشتند و این نشان از انرژی مثبت و شادی است.

در چین دختران تازه عروس لباس قرمز می‌پوشیدند زیرا در چین سرخی «نماد زندگی تازه و آینده‌ای خوب و شاد است» (۱۵، ۱۳۷۹ ص ۱۱۳). این رنگ در آیین مهرپرستی و روم باستان نیز به اشکال مختلف وجود دارد. در آیین مهری در تندیس‌های مهری دیده می‌شود. در روم باستان پیکر ژوپیتر به رنگ قرمز تصویر شده است. قرمز «سمبلی از خون غالب، شعله‌های آتش جاودانی، فطرت و خلق و خویی آتشین مردی است» (۲۳، ص ۸۰).

نزد اعراب جاهلی رنگ سرخ مورد تنفر بوده است. زیرا یادآور سال‌های خشک، بی‌باران و خاک بی‌حاصل بود. هنگامی که زبان عرب از محیط صحرا به مناطق دیگر انتقال یافت، تصورات زبان نیز از رنگ‌ها دگرگون شد و رنگ سرخ که برترین رنگ بود، مظهر زیبایی و جمال گردید زیرا یادآور رنگ گونه‌ها، گل سرخ و نیز سرخی شراب بود (۱۷، ص ۷۱). در مورد عطر رازیانه رنگ قرمز بسامد بالایی دارد.

«پیش از به دنیا آمدن بنفشه، آسیا هم با شنیدن آژیر قرمز وضعیت خود را تغییر نمی‌داد. گاهی در وضعیت قرمز دستش را بالای سرش می‌برد. آژیر قرمز هم پس از چند سال مثل خیلی چیزهای دیگر عادی شده بود» (۱۲، ص ۱۸۶).

و در جای دیگر گفته است: «می‌داند این بهار در باغچه چه گلی بکارد: گل سرخ، باغچه را یکدست گل سرخ خواهد کاشت، باید گل‌فروش دوره گرد را صدا کند و بگوید برایش قلمه‌های گل سرخ بیاورد» (همان، ص ۲۰۳).

رمان، فریاد زنان اسیری که در بند جبر مردانه اجازه نفس کشیدن را ندارند به خوبی به تصویر کشیده است. زنانی که کوشش شجاعانه بر علیه سرنوشت خود واکنش نشان می‌دهند. آنان تمایل به هیجان، انگیزش و شور زندگی دارند. قرمز رنگ اراده و کسب کامیابی و محرک پیروزی است که در اکثر زنان این رمان دیده می‌شود.

مروارید خاتون داستان دخترکی است که به زور با سردار رضاخان ازدواج کرده و باردار می‌شود پس از ۹ ماه کودکش را به مرد دوره گردی می‌فروشند. سال‌ها بعد مروارید خاتون به تهران مهاجرت کرده و پس از مدتی با همین پسر بزرگ شده، ازدواج می‌کند و از پسرش پسری به دنیا می‌آورد. پسر در سنین بزرگسالی سیاسی می‌شود. او را به دار می‌آویزند. مروارید دختری را که پشت درب منزلش گذاشته‌اند بزرگ می‌کند و آن دختر با مردی عیاش ازدواج می‌کند و در نهایت به دلیل بیماری و تنهایی خودکشی می‌کند.

«میان اتاق رختخواب بزرگی پهن بود، لحافی با رویهٔ مخمل قرمز و متکایی با گل‌های درشت به رنگ بنفش و

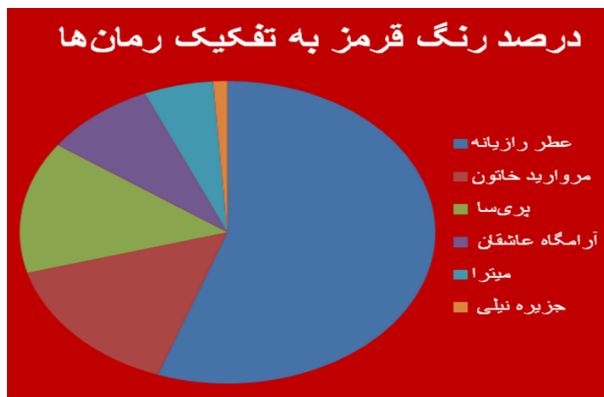
قرمز. مروارید خاتون از ترس چشم نمی‌گرداند و رو به روی خود را نگاه می‌کرد که همان حلقه‌های دود بود و رختخواب سرخ» (۱۳، ص ۲۳-۲۲).

در جای دیگر کتاب: «همهٔ گل‌ها همزمان باز می‌شدند. طوسی خانم لاله عباسی‌های سرخ را بیشتر می‌پسندید. گلبرگ‌های سرخ را روی لپ‌هایش له می‌کرد و رنگ گونه‌های مخملی‌اش آبدارتر می‌شد» (همان، ص ۱۵۹).

در این رمان نیز دو شخصیت اصلی داستان با تصمیم قاطع، با اعتماد بنفس و با خلق و خوی آتشین به زندگی خود خاتمه می‌دهند. یکی به جرم سیاسی بودن به دار مجازات آویخته می‌شود و دیگری به قصد خودکشی خود را جلو ماشینی می‌اندازد.

کارکرد رنگ قرمز در رمان‌ها

نام رمان	آرامگاه عاشقان	عطر رازیانه	پریسا	میترا	مروارید خاتون	جزیره نیلی	جمع
کاربرد رنگ							
فراوانی	۵۱	۱۴	۱۳	۸	۵	۱	۹۲
درصد	۵۵/۴	۱۵/۲	۱۴/۱	۸/۷	۵/۴	۱/۱	۱۰۰



رنگ زرد

زرد رنگی روشن، شاد و آرام است که گرمای خاص خورشید دارد و روشن و نافذ است. زرد درخشنده‌ترین رنگ شناخته شده است که نشانه‌ی نور و روشنی می‌باشد و به دلیل ارتباط نزدیکی با خورشید نمادی از معرفت و دانایی است. خورشید و اشعه‌ی طلایی آن نماد حقیقت و نور خداست. «این رنگ در روان‌شناسی سمبل شادمانی، امیدواری، خوشبختی و تغییر و تحول است» (۲۰، ص ۲۶-۲۵).

این رنگ در سرعت، دقت و در آموزش و یادگیری تأثیر مثبتی دارد در مذهب هندو و آیین برهمنی رنگ زرد، رنگی مقدس محسوب می‌شود. «بودا هنگام نیایش خدا، پیراهنی به رنگ زرد می‌پوشید. کنفسیوس نیز همیشه زرد می‌پوشید» (۱۵، ص ۱۱۶-۱۱۵). در اساطیر و در آیین بودایی در بهشت، نیکوکاران صورتهایی روشن و زرد دارند و برای پیروان این مسلک رنگ زرد، رنگی مقدس است. این رنگ منعکس شده از نور خورشید است که در متون گذشته نماد خداوند بوده است. «خورشید نام یکی از مزدیسناست که در بخش‌های اوستا از آن سخن رفته است و فرشته‌ی فروغ و روشنایی مهر و با صفت تیز اسب نیز معرفی شده است» (۲۴، ص ۸۱).

لوشر می‌گوید: زرد به عنوان رفتار حیرانی آنی طرد شده، انتخاب می‌شود. معنای زرد این است: «جستجو برای یافتن راهی جهت بیرون آمدن از دشواری‌ها ... بلکه فراتر از آن رفته و در جستجوی ارضای رضایت بخش‌تری نظیر روی آوردن به فلسفه یا متافیزیک، پر کردن ذهن با تعلیم دینی، علاقه مندی به پیشبرد جنبش‌هایی که برای ایجاد برادری جهانی تلاش می‌کنند و نظایر آن بر می‌آید» (۱۵، ص ۸۲-۸۰).

این رنگ ۵ بار در قرآن آمده‌است و در سوره‌های بقره/ ۶۹، روم/ ۵۱، زمر/ ۲۱، حدید/ ۲۰ و مرسلات/ ۳۳ (۱) وجود دارد. بالاترین بسامد این رنگ در رمان عطر رازیانه است که با شخصیت‌های زن که به مرحله‌ی معرفت و دانایی رسیده‌اند هماهنگی دارد. آنان علاقه‌ی زیادی به آموزش، یادگیری، سواد و تحصیلات دانشگاهی دارند و همیشه به دنبال راهی برای بیرون آمدن از مشکلات و دشواری‌ها هستند.

«باد زردی می‌وزید. نرگس از حاشیه خیابان به پیاده‌رو برگشت. آذر چه فصل زردی، هوا، رنگارنگ شده، برگ‌ها هوا را زرد کرده‌اند، همه جور رنگ زرد در هوا می‌چرخید» (۱۲، ص ۱۲۰).

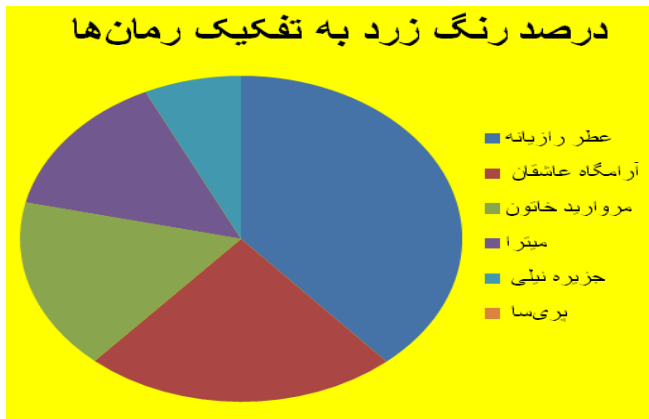
ساری در رمان میترا گفته است: «نگاهم به نقطه‌ی زردی بر زمین افتاد. سعی کردم آن نقطه زرد را مجسم کنم تا از هیجان خود بکاهم. کلبه‌ای تک افتاده با بامی از سفال‌های زرد؟ شاید هم این نقطه زرد، مزرعه زردآلو است. وقتی کارگر میوه چین بودم، در فصل

تابستان روزی دوازده ساعت زردآلو می‌چیدم و دلم از زردی آن‌ها مالش می‌رفت» (ص ۱۴، ص ۳۲).

در این رمان هم با توجه به شخصیت اصلی که سمبلی از عقل و خرد است با رنگ زرد تناسبی دیده می‌شود.

کارکرد رنگ زرد در رمان‌ها

نام رمان	آرامگاه عاشقان	عطر رازیانه	پریسا	میترا	مروارید خاتون	جزیره نیلی	جمع
کاربرد رنگ							
فراوانی	۲۷	۱۶	۱۲	۱۰	۵	۰	۷۰
درصد	۳۷/۶	۲۲/۹	۱۷/۱	۱۴/۳	۷/۱	۰	۱۰۰



رنگ آبی

«نیلی مناسب‌ترین رنگ برای تفکر است و نماد حساسیت و احساس است. در این محیط فرد راحت و آسوده و به دور از ستیز است. رنگ آبی تیره نشان دهنده آرامش کامل و بیانگر یکپارچگی و احساس تعلق است و لوشر آن را آبی به معنای وفاداری تعبیر می‌کند و آن را بیانگر احساس عمیق آرامش، همدلی در تجربه زیباشناسی و آگاهی اندیشمندانه تفسیر می‌کند» (ص ۲۳، ص ۷۹-۷۸).

«سپهری آبی را از همه‌ی رنگ‌ها بیشتر دوست دارد و در عکسی که از درختی توت می‌چیند، جامه‌ی آبی بر تن دارد. کتاب اطاق آبی، نوشته لطیفی است در ستایش رنگ آبی» (ص ۱۸، ص ۱۱۹).

«رنگ آبی نزد ایرانیان، رنگی مقدّس شمرده می‌شود، خر مهره‌هایی که برای دفع چشم زخم نوزادان تازه متولد شده استفاده می‌شود به این رنگ است. در کاشی‌کاری‌های مساجد، زیارت گاه‌ها و اماکن مقدس و مذهبی نیز این رنگ استفاده شده است. در آیین کاتولیک رنگ آبی رنگ بی‌گناهی و معصومیت است و «برگیسوان دختران جوانسال، نوار آبی رنگ می‌بندند» (۱۶، ص ۲۴).

یونگ می‌نویسد: «رنگ آبی رنگ جامعهٔ آسمانی مریم است. مریم عبارت از زمین است که سرپردهٔ آبی آسمان آن را می‌پوشاند» (۲۵، ص ۱۴۲). اسماعیل‌پور رنگ آبی را رنگ مریم مقدس، مادر، محافظ و فرد سرشار از عشق و صبر معرفی می‌کند» (۳، ص ۷۲-۷۱). «در قرآن اولین رنگی که پدید آمد آبی آسمان بود و بعد از آن آبی دریا و سپس سبز گیاهان به‌وجود آمد» (۷، ص ۱۳).

در رمان جزیره نیلی زنی برای فرار از زندگی خانوادگی و ترک تعلقات شخصی و یافتن آسودگی به جزیره‌ای پناه می‌برد او می‌خواهد با اندیشه و تفکر و تعمق عمیق راهی برای زندگی اولیه پیدا کند ولی در آن جا نیز همه‌ی خاطرات زندگی گذشته‌ی خود را به شکل اوهام و خیالات در اطراف خود مشاهده می‌کند. او سعی می‌کند با صبر و شکیبایی و بازنویسی زندگی خود به آرامش و آسایشی که در جستجوی آن بود برسد و بالاخره با یافتن عطر آرامگیری به تحریر روایت‌های داستان‌ها می‌پردازد.

«رنگ اصلی جزیره آشکار شده بود. همرنگ نامش بود. مه نیلگونی بر فراز جزیره چتر بسته بود و همه جا نیلی دیده می‌شد. بادی نیل فام هوهو می‌کرد» (۱۱، ص ۳۰).

در صفحات بعدی می‌گوید: «دریا چون دامن چین داری پف کرد» (همان، ص ۴۰). «مرغ دریا روی پرده پرپر می‌زد. موجی بر کتان آبی پرده افتاد و دریا چون معشوقی دیرمانده در فراق در من آویخت. به تمامی آبی شدم» (همان، ص ۱۰۸). در رمان پری‌سا نیز از واژه رنگ آبی استفاده شده است:

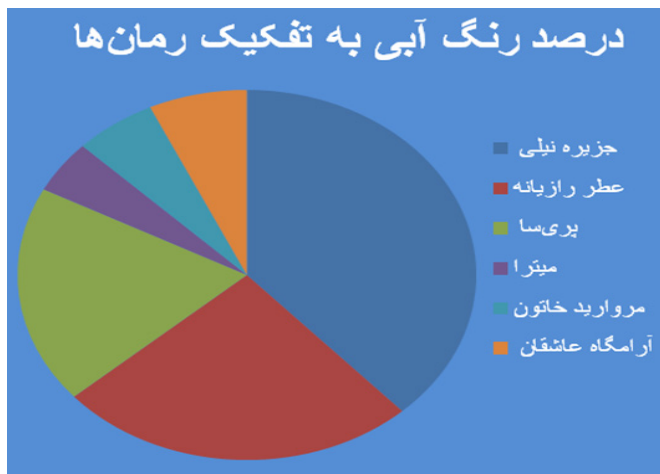
«هوا روشن و آفتابی است. شب پیش باران باریده است. رنگ آبی، غالب است، آسمان به طرز غریبی آبی است و آن قدر نزدیک که بازتاب رنگ آبی، باغ را با همهٔ سبزی و رنگارنگی‌اش آبی کرده، رنگ آفتاب پیدا نیست، انگار آفتاب فقط برای آشکار شدن آبی آسمان تابیده است» (۱۰، ص ۱۰۹).

ساری در رمان عطر رازیانه می‌گوید: «بنفشه گوشهٔ اصفهان را تمام کرد. حالا گوشهٔ اصفهان همهٔ سرامیک‌های سفید کف پذیرایی را فیروزه‌ای کرده بود، ساعت هم آبی شدن خانه را می‌دید و آسیا هم دیدن ساعت را. حکمت گذران با خانهٔ خالی را آموخته بود و با ساعت سنگی را و حالا که ساعت پرنده‌های رها شده را می‌دید و آبی شدن کاشی‌ها را و

آینه شدن آبی را، دیگر همان ساعت فراق نبود همان ساعت سنگی» (۱۲، ص ۲۳۲).
در این سه رمان نیز با توجه به شخصیت‌ها و آرامش کامل پایان رمان‌ها و انتخاب رنگ آبی هماهنگی دارد.

کارکرد رنگ آبی در رمان‌ها

نام رمان	آرامگاه عاشقان	عطر رازیانه	پریسا	میترا	مروارید خاتون	جزیره نیلی	جمع
کاربرد رنگ							
فراوانی	۳۰	۲۰	۱۵	۱۰	۹	۷	۹۱
درصد	۳۳	۲۲	۱۶/۵	۱۱	۹/۹	۷/۷	۱۰۰



رنگ سبز

سبز از محبوب‌ترین رنگ‌هاست. «نماد رشد، احساسات، امید و باروری است» (۳، ص ۲۲). سبز ترکیبی از دانش و ایمان است و روحیه سازگار را نمایان می‌سازد. این رنگ موجب تعدیل احساسات می‌شود. نمودی از درک و فهم بالاست. سبز تجلی امنیت، حمایت و فراهم آوردن زمینه مساعد برای تصمیم‌گیری‌هاست. در عالی-ترین شکل خود بازتابی از تکامل روح است.

در ایران رنگ سبز، رنگ شگون و خوشبختی است. سرسبز بودن و سبز بخت بودن کنایه از زندگی و طراوت و جوانی و کامکاری است. «در روان‌شناسی رنگ سبز را کامل‌ترین

رنگ‌ها می‌دانند و می‌گویند افرادی که این رنگ را بر می‌گزینند، از لحاظ شخصیتی افراد مثبت و کاملی هستند» (۶، ص ۹۶).

رنگ سبز نماد زندگی و آمیزشی از دانش و ایمان است. این رنگ آرام‌بخش، پیام‌آور صلح و طراوت و بیانگر ثبات قدم و استقامت است.

«رنگ سبز نمایانگر هدف و اراده در عمل است، مثل اصرار و استقامت و سرسختی در رسیده به هدف است» (۲۳، ص ۷۹).

«رنگ سبز در اسلام رنگ امامت الهی است که رنگ رسول اکرم و اهل بیت است» (۲، ص ۱۱۷). سادات رنگ سبز می‌پوشند و برای تزئین مساجد و اماکن مذهبی از پارچه‌ی سبز استفاده می‌شود.

در قرآن رنگ پوشش بهشتیان سبز معرفی شده است «با توجه به این که مؤمنین صابرین هستند و در شدايد زندگی واجد ملکه‌ی صبر می‌باشند و در علم روان‌شناسی صفت صبر را با رنگ سبز نشان می‌دهند، لذا صفات و کلام آن‌ها با رنگ سبز به نمایش در آمده است» (۲۰، ص ۱۵۷).

رنگ سبز ۹ بار در قرآن آمده است (جن/ ۶۲، نمل/ ۶۰، کهف/ ۳۱، الرحمن/ ۹۶ و ۷۶، انسان/ ۲۱، یس/ ۸۰، انعام/ ۹۹، یوسف/ ۴۳ و ۴۶) (۱).

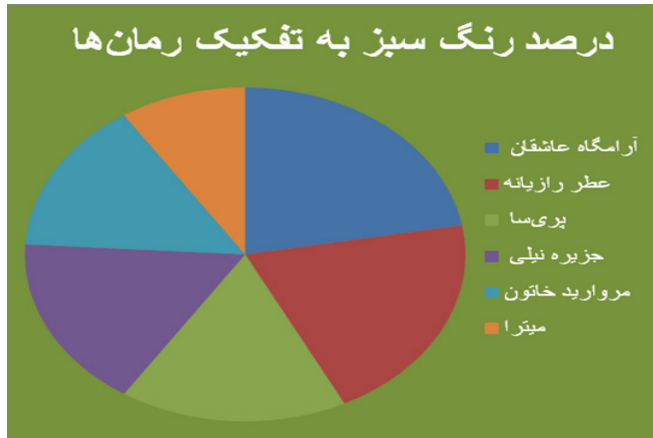
رنگ سبز نمادی از مفاهیم متعالی معنوی و عرفانی است که دلالت بر بینش عارفانه دارد. بهترین جلوه رنگ سبز را در نام خضر نبی (ع) می‌توان یافت که منبع رویش و باروری معنوی و عرفانی است. طوطی جان نیز به رنگ سبز است.

بسامد رنگ سبز در رمان پری‌سا بالاست. «لرز از زیر پلوور سبزم می‌دود توی تنم، عماد رنگ سبز را دوست ندارد خودم هم ندارم، برای لباس. دوست دارم رنگ سبز جای اصلی خود باشد، در طبیعت، ولی نمی‌دانم چرا هرچه خریده‌ام در این سال‌ها به رنگ سبز بوده است» (۱۰، ص ۱۰۲).

با توجه به اینکه داستان پری‌سا در یک خانه باغ اتفاق که منبع پویش و باروری، امنیت و حمایت است با بسامد رنگ و محتوای رمان سازگاری دارد.

کارکرد رنگ سبز در رمان‌ها

نام رمان کاربرد رنگ	آرامگاه عاشقان	عطر رازیانه	پریسا	میترا	مروارید خاتون	جزیره نیلی	جمع
فراوانی	۱۲	۱۱	۹	۹	۸	۵	۵۵
درصد	۲۱/۸	۲۰	۱۶/۴	۱۶/۴	۹/۱	۵	۱۰۰

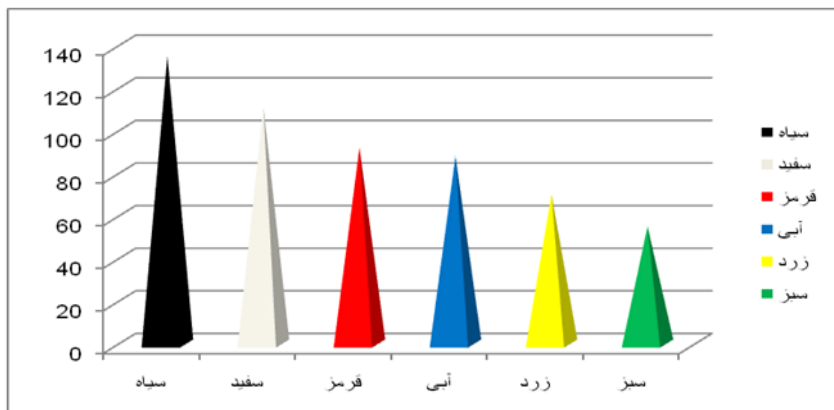


۳- نتیجه‌گیری

رنگ به‌عنوان یکی از عناصر برجسته‌ی موجود در طبیعت تأثیر زیادی بر زندگی انسان‌ها دارد. رنگ ابزاری قدرتمند برای بیان احساسات و عواطف اشخاص مختلف است. از این عنصر برای کشف روان و بینش انسان‌ها استفاده می‌شود. انتخاب هر یک از رنگ‌ها بیانگر وضعیت روحی و جسمی فرد می‌باشد و از طریق شناخت آن می‌توان شخصیت شاعر یا نویسنده را شناسید. ساری در آثار خود به‌وفور از عنصر رنگ در داستان‌هایش بهره برده است آن‌گونه که هر رمان جشنواره‌ای از رنگ‌های مختلف است. نتایج نشان داد طراحی داستان‌ها و شخصیت‌ها با گزینش رنگ‌ها کم و بیش تناسب روان‌شناسانه دارد. رنگ سیاه در رمانها بازتاب غم و اندوه، رنگ قرمز تجلی شادی، سرزندگی و نشاط، رنگ سفید و آبی بازتاب آرامش، صلح و دوستی، رنگ زرد نشان‌دهنده عقل، خرد و دانایی و رنگ سبز منعکس‌کننده سرسبزی، طراوت، طبیعت و جوانی است. استفاده از رنگ‌های خاص، با محتوای هر رمان هماهنگی نزدیک دارد. در کل داستان‌ها نیز بالاترین بسامد رنگ سیاه است که با سرنوشت زنان در جوامع مردسالار و بیان مشکلات، افسردگی، غم، اندوه، صبر، شکیبایی و حتا ایثار آنان هم‌خوانی روان‌شناسانه دارد.

پس از آن سفید بیشترین فراوانی را دارد. این انتخاب گذر از سیاهی به سفیدی پیروی از عقل و خرد و گرایش به پاکی و بی‌آلایشی را در کل رمان‌ها به نمایش می‌گذارد. بنا به گفته لوشر استفاده از رنگ سیاه و سفید در کنار هم باعث می‌شود فرد از درون آرامش یابد و عدم تعادل و توازن وی از بین برود. بسامد رنگ قرمز سومین انتخاب ساری در کل آثار داستانی است که شور زندگی و قدرت و مقاومت زنان در داستانها است.

رنگ‌ها	سیاه	سفید	قرمز	آبی	زرد	سبز	جمع به همراه سایر رنگ‌ها
پسامد	۱۳۵	۱۱۱	۹۲	۹۰	۷۰	۵۵	۸۱۶



منابع

- ۱- قرآن مجید.
- ۲- آیت اللهی، حبیب الله (۱۳۷۷)، مبانی رنگ و کاربرد آن، تهران: سمت.
- ۳- اسماعیل‌پور، ابوالقاسم (۱۳۷۷)، اسطوره بیان نمادین، تهران: سروش.
- ۴- بهار، مهرداد (۱۳۷۶)، پژوهش در اساطیر ایران، تهران: آگاه.
- ۵- پناهی، مهین (۱۳۸۵)، «روان‌شناسی رنگ در مجموعه اشعار نیما»، فصلنامه‌ی پژوهش‌های ادبی، ش ۱۲ و ۱۳ ص ۴۹-۸۳.
- ۶- پورعلیخان، هانیه (۱۳۸۰)، دنیای اسرار آمیز رنگ‌ها، تهران: فراران.
- ۷- حجتی، محمدامین (۱۳۸۳)، اثر تربیتی رنگ، تهران: جهان.
- ۸- حسن لی، کاووس؛ احمدیان، لیلا (۱۳۸۶)، «کارکرد رنگ در شاهنامه‌ی فردوسی»، مجله‌ی ادب پژوهی، ش ۲، ص ۱۴۳-۱۶۵.
- ۹- ساری، فرشته (۱۳۷۸)، آرامگاه عاشقان، تهران: علم.
- ۱۰- _____ (۱۳۸۲)، پریسا، تهران: ققنوس.
- ۱۱- _____ (۱۳۷۱)، جزیره نیلی، تهران: گردون.
- ۱۲- _____ (۱۳۷۸)، عطر رازیانه، تهران: علم.
- ۱۳- _____ (۱۳۷۷)، مروارید خاتون، تهران: علم.
- ۱۴- _____ (۱۳۷۷)، میترا، تهران: علم.

- ۱۵- سان، هوارد و دورتی (۱۳۷۹)، زندگی با رنگ، ترجمه‌ی نغمه صفاریان، تهران: اساطیر.
- ۱۶- ستاری، جلال (۱۳۸۷)، مجموعه مقالات اسطوره و رمز، تهران: سروش.
- ۱۷- شفیعی کدکنی، محمدرضا (۱۳۵۰)، صور خیال در شعر فارسی، تهران: نیل.
- ۱۸- شمیسا، سیروس (۱۳۷۶)، نگاهی به سپهری، تهران: مروارید.
- ۱۹- شهامت، محمود؛ یانسی، ابراهیم (۱۳۸۰)، «تأثیر روانی رنگ‌ها در انسان» مجله‌ی موفقیت، ش ۴۳، ص ۴۲-۶۵.
- ۲۰- قاسمی، ریحانه (۱۳۸۹)، رنگ فرمانروای فرهنگ، قم: دارالعلم.
- ۲۱- کاشفی سبزواری، حسین بن علی (۱۳۵۰)، فتوت‌نامه سلطانی، تصحیح محمد جعفر محبوب، تهران: بنیاد فرهنگ ایران.
- ۲۲- کوپر، جی سی (۱۳۷۹)، فرهنگ مصوّر نمادهای سنتی، ترجمه‌ی ملیحه کرباسیان، تهران: فرهاد.
- ۲۳- لوشر، ماکس (۱۳۷۹)، روان‌شناسی رنگ‌ها، ترجمه‌ی ویدا ابی زاده، تهران: درسا.
- ۲۴- مشهور، پروین دخت (۱۳۸۸)، «ماه و خورشید در شعر خاقانی»، فصلنامه تخصصی ادبیات فارسی دانشگاه آزاد اسلامی مشهد، ش ۱۲، ص ۸۱-۱۰۵.
- ۲۵- یونگ، کارل گوستاو (۱۳۹۰)، روان‌شناسی و دین، ترجمه‌ی فواد روحانی، تهران: علمی فرهنگی.